Број 268. У Новом Саду, петак 11 новембра 1905 Година XL.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом једном и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Зашто умиремо?

Ово дана изашли су званични бројеви о томе: колико смо се рађали, венчали и умирали у годинама 1900, 1901. и 1902 и то у Угарској и Хрватској и Славонији.

Бројеве о томе имали смо и до сад. Али никад нисмо имали тачно поређане по народима. У Хрватској и Славонији бележили су нас заједно са Хрватима, а у Угарској бележили су нас по вероисповести па смо долазили у један број са Румунима.

Назирали смо и дотле да стоји с нами Србима зло, врло зло, али смо се тешили, да се то зло односи више на Румуне но на нас. Сад нема више варања. Ако овако буде ишло и даље, биће и од бога грехота и од људи срамота.

Ми Срби у Угарској умиремо мимо све друге. Од хиљаду Чивута умирало је годишње 17, а од хиљаду Срба умирало је годишње 31·4 Још мало па два пута толико Ми Срби стојимо у том погледу најгоре, јер док је нас умирало 31·4 од хиљаде, дотле је умирало Мађара 24·8 од хиљаде, Немаца 24·1, па чак и Румуна 28·1 од хиљаде.

Најстрашније је код нас умирање мале деце. Од хиљаду деце испод 7 година умре код нас Срба у Угарској 98·7 сваке године. Код Чивута умре од хиљаду деце испод 7 година сваке године 41·2, дакле много мање но половина. Код Немаца умре 64 од хиљаде, код Мађара 66·9, код Словака 72·9, код Румуна 74·9, али код никог 98·7, као код нас.

Кад узмемо хиљаду људи изнад 7 година, онда нисмо ми Срби баш најпоследњи. Од хиљаду Румуна изнад 7 година умире годишње 18·2, Хрвата 18·1, али одмах за тим долазимо ми Срби са 17·9 од сваке стотине.

Но то је слаба утеха. Кад се узме уопште, онда умиремо ми Срби у Угарској најјаче.

Што се тиче бракова, стојимо ми Срби међу првима. Код нас се више младих жени и удаје но ма где. Од сто ђувегија је код нас 53 испод 24 године. А од сто невеста је 47 испод 20 година. У опште је код нас више бракова но што одговара нашем бројном стању.

Код нас је општа повика, како наше жене неће да рађају, трују децу у утроби и т. д Тога има у нашем народу. Али поред свега тога, ми стојимо у том боље од Мађара па и неких других народа. Нас рачунају у Угарској 2·6 од стотине по броју. А кад се узме број рођених сваке године, онда излази, да се Срба роди годишње близу 3 од сто. У Хрватској и Славонији роди се Срба годишње близу 2 од сто, више но што одговара њиховом броју.

У Угарској се родило за три године (од 1900—1902.) 53.349 особа,*) а умрло је 41.516. Дакле се за три године родило више но што је умрло 11.833 особа.

У Хрватској и Славонији родило се Срба за те три године 78.594 а умрло је 51.990 Дакле смо се тамо намножили са 26.604 особа. Из овога се јасно види да се у Хрватској и Славонији много више множимо но у Угарској. Тамо нема тровања па и других мана које нас овде даве. А да тога нема ми би стајали много боље, јер је плодност Срба позната. Та највећа плодност у свету је данас у Србији.

Мађари и многи други народи стоје са плодношћу и опет горе од нас. Али тога није доста. Оно мало прираста што имамо то се расели и нас ће бити све мање.

Треба озбиљно да поставимо себи два питања: Зашто се не множимо у овој мери, како би то требало? И зашто наша деца умиру најјаче, мимо децу свију других народа? На та питања треба да одговоримо, па кад сазнамо зло, да га лечимо.

Питања нису лака. Узрока има пуно. Рад треба да је свестран Ја овде хоћу само да додирнем оно, што ми изгледа најглавније.

Видели смо, да чивутска деца испод 7 година умиру најмање. Но они се најмање жене пре времена. Код нас се 47 невеста од сто уда испод 20 година. Код Чивута се уда 19 од стотине испод 20 година. Са младожењама је исто. Код Чивута се ожени 25 младожења од сто испод 24 године, код Срба 56 од сто. Зар ту да не дођемо на мисао да од незрелих родитеља долазе на свет незрела, слаба деца, које немилице коси смрт?!

Има и тога да матере удају децу сувише младу, па им је жао да тако младе буду оптерећене децом и онда им „помажу“. Но има један узрок, кога смо чешће износили у „Застави“.

Нигде на свету не ради толико жена као код нас, мислим код ратара, па и код занатлије. Толико је сваковрсна рада натоварено на жену, да јој нема пардона ни кад је под бременом. То убија и њу и оно дете које ће доћи на свет. А кад жена роди, не чувају је и она копа и ради толико пољских послова, да нема времена да врши матерње дужности да негује децу као што треба и дете умире. То је дете или код куће без довољне неге, остављају га на малој сестри или брату, или га жена носи на њиву, где лежи под колима и изложено је времену и свима опасностима.

То преоптерећивање наших жена у Банату, Бачкој па и Срему узрок је, што многе не маре да рађају и не могу да одгоје децу, но пропадају.

Иначе: ми који највише умиремо, најмање верујемо у лечничку помоћ. Или боље рећи, зато што верујемо бабама а најмање лечницима, зато највише и — умиремо.

Ово сам написао, да кренем и друге на расправљање овог питања. „Застава“ ће веома радо дати свакоме реч ко је год дорастао да пише о овом питању. Народно здравље је највећи капитал народни. Болестан народ не може напредовати, нити одолевати навалама. Болестан народ мора — изумрети.

J. T.

*) Овде се рачунају и ванбрачна деца, која се рађају у дивљим браковима. Ванбрачне деце је код нас Срба — највише.

Веће др. Мите Мушицког у Чакову.

У 265 броју „Заставе“ био је чланак о заједничком збору Срба и Румуна, који је одржан 4. о. м. у Чакову. У том чланку није наведено све што ће свакога Србина занимати. Није наведена радост присутних услед вести са бирališta из Титела, где беше баш тога дана избор др Мите Мушицког, садањег шајкашког посланика на угарском сабору.

После збора био је заједнички ручак, и још се ни здравице довршиле нису дође нам радосна вест, да је наш кандидат др. Мита Мушицки има 383 против 120, са додатком да је победа извесна. На ову радосну вест наш познати родољуб г. Ваја Недељковић диже чашу и наздрави будућем српском шајкашком посланику, коју здравицу прихватише са „живео Мушицки“ и довршише са „многаја љета“. Срце сваког присутног заигра, када се увери, да су наша браћа Шајкаши свесни своје дужности.

Ова је вест пријатно утицала и на присутне Румуне, те је румунски народносни посланик др. Русу наздравио Мушицком свом будућем колези.

Брзојав о исходу избора стигао нам је пред веће. Усхићени од радости чаковачки Срби искупише се да прославе овај знаменити дан, да одржа „Мушицково веће“. То вам беше право српско весеље; ту беше здравица, свирка, игранке и песме, којем весељу беше краја дубоко у ноћи. Наши певачи срочише две песме, које одмах уз пратњу тамбураша одпеваше. Расположење беше велико; са сваког читаш радост и задовољство, а тој радости и задовољству одушке даје у песми. Са овог вечера послasмо др Мушицком поздрав и честитку са потписом свију, који присутни беху.

Познавајући изабраног посланика др. Миту Мушицког, познавајући његов мушки карактер и одушевљење, уверени смо, да ће поверење Шајкаша у правој мери оправдати. Живео др. Мита Мушицки! Живели Шајкаши!

Р. П

Борба код Ранилуга.

(Из Старе Србије. Допис „Застави“).

Код нас је зло. И кад је код нас добро било? Зулуми и несреће баш нас не остављају и колико их се човек клони, у толико оне као напаст на њега долазе. Качаци, тако назвати одметници, који убијају, глобе и кињe Србе, већ су превршили сваку меру обести, да их сад и суд гони. Ово је друга година, или управо од руско-јапанског рата, како немилостиво врше свој узвишени позив и за чудо је, како их суд до сад не ухвати и не учини своје? Ово је само за размишљање. Ови гомиоти, организовани у чете, бацају рабош сваког дана богатијим Србима па и целом селу Бацити рабош значи у Гњилану и околини, кад зликовац каже сам или поручи по другом да му тај и тај Србин толико и толико турских лира донесе, иначе ће га убити или спалити му кућу са целом породицом. Многи, који су кукавице и научили да дају, дају а више не. Једна чета качака напала је у прошлу среду рано ујутру 3. о. м. на село Ранилуг. Ово село лежи источно од Гилана на два часа. Ових качака било је 13 и прво су напали на попову кућу с намером да га убију ако буде изашао поп. Но поп сит овога, није ни изашао. Али кад су чули сељаци, они су се онако мало и велико латили оружја и напали зликовце.

Борба је трајала пуна два часа и јуначки су одбијени зликовци. На песку крај реке Мораве, која тече поред села, остао је од качака један мртав и неколико је рањено. Будући су качаци тако прошли, то сада Турци од стида а и бојећи се суда крију колико је рањених а колико мртвих. Од наших сељака није на срећу ни један пао, и ако се један на отворе ном пољу као лав борио без да је заклоњен био и као стуб стојао. Оног мртвог Арнаутина донели су у варош истог дана и Цигани су га закопали. Суд сад од сељака тражи још једног мртвог. Сељаци су сад на муци и Бог нек им је у помоћи. Шта ће даље бити, то очекујемо сваког дана. За сељаке села Ранилуга неће добро бити, јер ће зликовци гледати да се освете. Нека покушају зликовци напасти поново или на које село и онда ће опет добро проћи. Док се оваким путем не стане на пут и суд ће још мање гледати да умири.

Прилике у Русији.

Конгрес земства и варошких заступника у Москви једногла-

сно је усвојио предлог, да се уствоји царски манифест да се даље изрече жеља, да што пре наступе срећене околности и да се потпомогне влада у раду њену. Уједно да се позове да што пре приступи остварењу оних начела, које садржи царски манифест.

Порта и велике силе.

Порта је одговорила великим силама и одбила је све њихове захтеве. Поступак свој образложава тиме, да је тако морала учинити због јавног мнења у турској царевини. Пристала је на једну једину тачку и то половно. Наиме пристаје да се мандат агената европских сила у Мађедонији продужи још на две године. — Шта ће сад радити велике силе и докле ће терати видеће се. Већи на бродове европских сила, који су изаслати, дадем да тирају против Турске, већ су стигли у Пирej.

Српско-румунски збор у Новом Селу.

Пишу нам из Новог Села: Народ се у Новом Селу у велико спрема за збор који ће бити у недељу. Саставио се месни одбор из редова виђених грађана Срба и Румуна који се брину за што лепши дочек наших првака и осталих гостију. Милина је гледати како раме уз раме радимо, да што сјајније дочекамо свог милог кандидата др. Јована Манојловића одветника из Суботице и друге.

Из околних румунских места стижу нам гласови, да се тамошњи Румуни спремају да у великом броју посете овај наш заједнички збор, а надамо се и са српске стране још већој посети, нарочито из Долова, Црепаје и Панчева.

Свет.

Општински уред не признаје ћирилице.

Читамо у „Српској Ријечи“: Пишу нам из Модрича: Код нас у Модричу наш општински уред или господа у истом уреду не служе се ћирилицом, па чак ни на потврдама од ваге и акција или хајван-бехије а тако исто и у огласима, које издаје општински уред, нема ни штампано ћирилицом а камо ли писано, а латиница се протурује свуд. Као да овдје никако и не постоје Срби. Ми питамо општински уред: ко сачињава ову општину? Ко је издржава? Јер колико има прихода наша општина сигурно 80 по сто плате сами Срби, па опет зато неће да уведу у потврдама ћирилицу. Ми смо приватно јавили подначелнику, да то није право од поменутог уреда, да се само служи латиницом, јер ово је Босна, а не Хрватска, а данас је и опамо ћирилица примљена. а у нас у Модричи не. Ми смо Срби Модричани закључили, да од нове године нећемо примити никакве општинске потврде, ако не буде упоређена са латиницом. Ово стављамо до знања оним, који су позвани, да то отклоне и да и ћирилици даду мјеста, јер ће се иначе друкчије поступати. Ово за сада оволико а у будуће опширније.

Говор на Сливници.

„Политика“ пише: У прошлу недељу су Бугари приредили народни излет на Сливницу. Ту су се држали многи говори о бугарској моћи и бугарским јунацима. Међу њима се чуо и један трезвен говор, говор младог софиског адвоката Прванa Т. Прванова. Он је истакао кобност српско-бугарског рата по обе стране. У том братоубилачкем рату, вели, Бугари су победили, али они не треба да се опијају том победом, него да се споразумеју са Србима и заједно да раде на ослобођењу своје браће у Старој Србији, Мађедонији и једренском вилајету. И нека у том делу Бог дарује нашем оружју славу.

Само у слови, мале државе на Балканском Полуострву, моћи ће учинити, да се и њихов глас чује у светској политици. За то се треба да удруже у један савез, који ће створити нову велику силу: балканску конфедерацију.

Како су ретки овакви људи у Бугарској!

Међународна изложба женских радова.

Месеца фебруара идуће године отвориће се у Француској, у Паризу или Марсељу међународна изложба женских радова. У Београду се основао одбор, који ће се побринути и учинити све, да и српске женскиње достојно учествују у овом међународном колу вредних и напредних женскиња. Главни смер овога одбора је, да оригиналношћу српских народних рукотворина привуче пажњу страног света на ове. Одбор ће колико год буде могао истаћи вредне и златне руке српске жене из народа, приказујући страном свету пиротске ћилимове, српску ћерћелију и др. Кнегињица Јелена примила се за почасну председницу тога одбора, а на челу одбора стоји Ђурђина Н. Пашића. У одбору су још 9 угледних београдских госпођа.

Ускратили помоћ Риму.

Рим није хтео никако да попусти Хрватима у Далмацији у питању глаголичке службе. После бискупске конференције у Риму у место глаголице добили су настојатељи манастира у Далмацији бурунтију из Рима. Сад је један немачки надбискуп покушао да за Рим коју пару приложи каптолу у Загребу. Каптол се опет сетио оног поступка у Риму на спрам хрватских жеља у погледу глаголице те се осетио побуђеним да им врати жао за срамоту тиме, што за сад ускратише помоћ Риму. Дописник из Загреба у „Новом Листу“ вели: „Кад нам не даду права — не дамо им новаца. — Но дође ли до притиска за новце који би се имали из Хрватске слати папи као помоћ, место оних новаца из Француске, надамо се да ће наш каптол знати просудити стање свога свештенства, којему би требало помоћи, па ће ту притећи, а не дати онамо, одакле нам се једноставно одбија оно што нам по правди припада. Кад треба давати онда смо добри — а кад треба признати онда нас не знају!“

Главни згодитак — муж.

Американски клубови и друштва држали су и до сад чудновате предмете за главне згодитке на лутријама, које приређују, али једно друштво у држави Мисури превазишло је пре кратког времена све досадашње. Главни згодитак на лутрији, које је оно приређивало, био је један млад човек! После једне друштвене забаве која је била одлично посећена, вучене су нумере лутрије, а главни згодитак, један млад трговац, био је изложен на бини. Добила га је једна млада, лепа девојка, која је у осталом свој „главни згодитак“ већ дуже времена познавала. Она је са својим добитком, врло задовољна, јер је млади трговац вредан човек, не пуши и не пије; а осим тога млади п р добија и половину чистог прихода са лутрије. Исто друштво намерава, да ускоро приреди другу лутрију, у којој ће „хауптрефер“ бити лепа девојка.

Савети за одгајиваче свиња.

Један немачки пољопривредни учитељ, имајући у виду како огромне користи гајење свиња доноси земљораднику, написао је неколико основних правила, којих се ваља придржавати при гајењу свиња, и ова саопштио земљорадницима

1. За запат изабери оне расе, односно сојеве свиња, које одговарају климатским и привредним приликама твоје околине, и сву своју пажњу обрати на то да приплодна грла буду без икаквих мана, лепог телесног облика, а пре свега потпуно здрава.

2. Избегавај све могуће околности да за приплод употребиш одвећ млада грла. Нераст, као и крмача, не смеју се за приплод употребити никада док не наврше бар девет месеци.

3. Пази увек на то да у свињарнику буде вазда највећа чистоћа и за простирку употребљавај само здраву, суву сламу.

4. Твој свињарник треба увек да буде сув, пун чистог ваздуха, непромајан, а пре свега тако начињен, да се увек добро може проветравати.

5. У свињарник намести увек један добар топломер (термометар), да у свако доба можеш тачно знати каква је топлота у њему. Лети у свињарнику треба да је хладовина, а зими довољно топло.

6. Побрини се, да у свињарнику увек буде мир, а у појединa одељења пуштај свиње само исте старости и јачине.

7. Пази да приплодне свиње увек имају добру негу, храну, држање и надзор.

8. Побрини се, да се назимад и прасци одраслији дневно најмање бар два часа у слободи крећу, ако то време допушта. Здрав запат без изгоњења на пашу немогућан је.

9. Приплодне свиње храни добро, али не толико да се угоје.

10. Свиње храни непокваренoм, пријатном храном и имај вазда на уму, да је најбоља храна за свиње увек најјевтинија. Где је год могућно, треба свиње на пашњацима хранити.

11. Храни увен само куваним кртоластим и коренастим плодовима а снажну храну даіи, уколико је год могућно, суву.

12. Храни свиње правилно у једно исто доба свакога дана. Препоручљиво је, нарочито за млада грла, да се не да одједном сувише хране, али да се за то чешће хране.

13. Не пропусти никада, да својим свињама прилику даш, да могу наћи и минералних састојака као угљена, муља итд. а нарочито се побрини да млада грла, која тек расту, добију потребно им брашно од костију и пепео од дрвета за развиће костура.

14. Побрини се увек за свежу и здраву воду за пиће.

15. За сваку приплодну крмачу, пре но што ће опрасити, спреми нарочито место у свињарнику, које треба да простреш кратком сламом, сечком или плевом.

Буди при прасењу у свињарнику и одмах пометину скупи и изнеси.

16. Прасцима одмах малим кљештама одсеци оштре зубе.

17. Прасад остави да сисају крмачу 8 до 10 недеља, али привикни их, уколико је год могућно раније, да сама једу, и пусти их, кад је лепо време, већ после 14 дана с крмачом да се слободно крећу

18. Ако гојиш свиње, онда храни их тако добро како можеш. Добра је храна за гојење свиња: јечам, пасуљ, грашак, ражне мекиње; уљана хранљива градива дају уљану сланину, кукуруз боји маст жуто а водњикава храна производи водњикаво месо. — — Од времена на време мерењем навази утврди напредак у гојењу свиња, а на крају крајева упамти још ово: „Око газдино гоји стоку!“

Брзојави „Застави“.

Стигли 10. новембра.

Зајам у Србији.

Београд. Уговор о зајму је потписан у Брислу.

Криза.

Будимпешта Велики жупан пештанске жупаније Тахи поболео се те је краљ именовао великог жупана ђурске жупаније грофа Ласберга да га замењује Гроф Ласберг примиће сутра послове.

Европска флота против Турске.

Цариград. Није познато шта намерава европска флота. Вероватно ће посести острва: Митилену, Лемнос, Тенедос и метнуће руке на ђумрук

НОВО-ОТВОРЕНА

КОНФЕКЦИОНА РАДЊА

ПАНТЕ СПАИЋА

У Н. САДУ

Дунавска улица бр. 36. у кући г. Арсе Пајевића књижара

препоручује велики избор готова одела за господу дечаке и децу. Најновијег кроја женске конфекције за госпође и госпођице. I 1117 20 70

Цене јефтине и утврђене.

ЈОРГАНИ.

Молим поштоване Српскиње у месту и са стране, да ме поверењем у поручбини **ЈОРГАНА** удостоје, јамчим за најбољу израду као и најумеренију цену. I. 931 27–30

С поштовањем

Зорка Милићева

Нови Сад, житна пијаца бр. 3.

КО наручи најмање 5 килограма добија робу франко — без трошка! I. 1206 8–30

КАФА:

Сантос I-а	К	2·60	кила
Сантос перла . . .	„	3·—	„
Куба добра	„	3·20	„
Куба перла	„	3·60	„
Порторико I-а . . .	„	3·40	„
Порторико перла . .	„	3·80	„
Либерија огромно зрно	„	3·10	„
Мока права	„	4·20	„

У један пакет од 5 кила на жељу пакујемо и две три врсте посебно.

ЗЕЈТИН у 5 кгр. лименим кантама франко: Столни фини 9 К, Бари 10 К, Ница 12 К.

ЧАЈ (теј):

руски караван 1/4 киле	—	К	3·—
мандарин 1/4 киле	—	„	4·—
меланш најбољи 1/4 киле	—	„	6·—

Уз 5 кила кафе може се и 1/4 киле теја наручити, тиме се уштеди посебна поштарина.

Ценовнике франко шаље

трговина

Милоша Баха

Фијума *(Fiume) Via Guiseppe № 4.*

NB *Што се не допада изменујем или на жељу враћам новац, ако ми се роба франко поврати.*

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.